

Pridplata: na ciltu god 3 for., na pol god 1 for. 50 nov., na četvert. 75 nov.
 Za Srbiju 30, 19, 7 1/2 grosa. Izlazi svake Nedjelje jednaput.

Pisma svakoga vrsta predmeta molimo na uredništvo uputiti.
 Neprijemamo naprimamo.

God. II. U Kalači

U Četvrtak 26. Sijnja 1871.

Broj 4.

Uredjena Obćina Slava knezova.

Sva obćina bira kneza al njegovo miesto samo jedna zauzima osoba. Svi koji su po zakonu ovlaštjeni, kad su svoj votum pridali, položili su u one osobe ruku — koju su svrhu sve obćine uzvisili, vlast : da s njima upravlja, i dobili su zalog : da će njihova osoba i imovina osigurana biti. Krasno dostojanstvo sve jedne obćine starešinom se nazvati, ponosno osićanje svrhu cile obćine imovini i osobah, sigurnost dilotvornostju svoje osobe razastrti. A u čemu sastoji ta sigurnost, za koje izvršivanje knez mora odvid davati? Na toje i teško i lahko odgovoriti, teško je jerbo je vlast kneževska tako mnogovrstna, i toliki upliv ima na svaki odnošaj duševni i tvarni osobe i obiteli : da to na jedan dušak nitko nije kadar izredjati; lahko je, jel ako reknemo : da od kneza čeka svaki čovik da se u miru rodi, oženi, i sahrani, da mu u miru sunce izadje, cio dan sjaje, i u miru zadje da svaki rad i poso može po volji svojoj sili i znanju, začeti, sliditi, i savrsiti, ričom da svaki svoju dužnost vrši po zakonu, čini što je bližjem drago — i neučini što je k njemu škodljivo, ondaje knez svojoj zvanii dorastao, on mora imat oko što će sav hatar prigledat, pa što krivo vidi izpraviti, on mora imat tako uho : koje će svaku tužbu prislušati, i narušen mir povratiti. On mora imat taku glavu, koja će svakog žitelja stanje upoznat, pa neće dopustat : da se jedan većina obtereši zato: da se drugom olakša, jel brime koje so po razliki silah na sviuh ramenah podjednako nalaže lakše se nosi.

On mora imat taku pamtu : da zna odkud se ima svaki novčić dobiti, koji treba da u obću blagajnu ulazi, da tkoji gdje nezaostane, i sva obćina se nevara, jel štogod nepravedno jedan zausteže, to moraju svi nadomećati. Ta njegova panta mora znati: kuda svaki obćeni novčić valja izdat, i kad se izdaje da nijedan na stranu nesverne, jel što na svoje miesto ili u svoje vrieme ne ode, to se podkrade prvo obćina, drugo oni, koga se to zakonito ticalo, on je prvi čovik za kraljom, jel što god dodje od svih zvaniah državnih i županijski ma na koga, to mora priko ruku kneza prići — da se naloži ma kojem udu obćine, on je sve obćine zastupnik, prid svim dostojanstvam i zvaniam tja do kraljevske. Obće želje i tužbe, radosti i veselja po njegovim jeziku se izražavaju. Nijeli dakle razgovitno da od njega zavisi, tvarni i duševni napridak i razvitak sve obćine, naravno u onom dilokругu : kojije za kneževsko dostojanstvo obilizen. Dižel se dakle obćina u imovini, toje velika slava kneza, padal u imetku, to je sram knezova, postajul ljudi u obćini umjetni u kujigi pismu, i računu, bivajul razumni i otvoreni toje ponos kneza, ili su glupi da se prosti i učeni snjina podrugivaju, i lukavi okolo nji skupljaju, da ji opline, i očupaju, toje kukavština kneza. Ljudi bratjo! nijeli dakle vriedno i dostojno, da pogledate u oči onoj osobi: koju na vaši ramenah na to dostojanstvo uzdizete, imal izobraženi razum da može sve zdravim umom shvatiti? imal izkrenu volju da htio bude sve obćine brime na svoja ramena tako uzeti, da to i od dana do dana viedo i dostojno nosi? imal toliko rev-

nosti — da mu ni noć ni dan nedodija, imal toliko tiela i duše iztrajanosti, da do kraja svojeg puta ne malaksa ili baš sustane? imal toliko hrabrosti, da smie vedrim čelom i mirnim srcem gori na svoje Poglavice, i doli na svoje podložene pogledati? da mu ni stid, ni strah, ni mila ni grdna rieč ni šteta, ni dar oči i uši ne začepi i jezik ne sveže? Ako je taka ta osoba koja bi rada bila na to dostojanstvo se uzpeti, onda joj podvrzete vaše glasove, da se na njevi krili uzpne. Ako se ne nudi taka osoba, onda je tražite po svoj občini, u svih ulicah u svih kućah, ako je nigdi nenadjete, onda idjite u komšinsku občinu pa je tražite, i nemirujte dokje nenadjete, i molite je da vama dojde, da vas upravlja, da vam osigura, mir vaše osobe i imovine, koja sastoji, iz rada i posjeda, u čemuje založeno vaše duševno i tvarno blagostanje, s kojim stoji u najbližjem savezu spas ili pokaranje duše. Knez dakle jedne občine, nosi sve občine slavu ili grdobu na čelu veliki slovi napisanu, kad ga birate, onda se po volji za slavom ili grdobom mašate.

DOMACI POSLOVI.

O ČEM SE BAVE NA UGARSKOM SABORU?

Žestoka je borba bila kakosmo prividili — o naslovu osnove zakonske za ovogodišnje novačenje složene, jedni su hteli da novake za magjarsku vojnu daju, a drugi za magjarske pukovnije obće vojne — na poslidku većinaje ovo poslidnje naslovje imenitim glasovanjem osvojila — g. Ivanka o dalnjoj razpravi na brajajuć zle užive — koji o novačenju vladaju misli da bi najpravednije bilo: sve bez ikake iznimke mlađice uvrstiti — kako se vidi Preuzvišeni ministar Andrasya nije ovoj želji protivni, jel izjavlja: da će skoro spodobnu osnovu visokom saboru podneti, ipak glede zliuživa ljagu od vlade — pa i još od komissia na koje hti svaliti g. Tisza odvrća — i polaže na starešine gradske i seoske, dakle ovi su krivi — što mnogi — iz reda vojničkog kao nepodobni izaostanu.

DELEGATIE.

Posli svetaeah nastavile su svoje dilovanje — u magjarskoj prigledali su one razlike — koje se zametnule glede troška, vele daje u vojničkom proračunu i to u mornarskom najveća gdje nimci neće da 1.800,000 dozvole uz što su magjari pristali. Kako se sićamo — nimci ni štabališom neće da platju povisivaju i žele: da se umirovanje u Delegatiah odljučuje dočim Magjari žele: da se ta stvar po zakonodavnih tielah obavlja — u nimačkoj Delegatii već su i vanjskog ministarstva troškove prigledali — pa su politiku g. Beusta pritresali — al poklem su ga više sbog nutarnji posalah napadali, vidise — da jim nije protivno prusko prijateljstvo, samo su nikoji svojoj bojazi glede težnjah pruski izraz dali — koje je g. Beust time nastojao utišit: da je zastupnikah dužnost žalbe i moljbe predstavljati a ravnateljstvu pripada vlast i dužnost o sridstvah umovat. — Da je veli njegova politika spasonosna to svidioč posledica — jel je nepovoljne odnošaje — kojisu medju Austriom i nimačkom bile tako odklonila: daje pruska ruku na prijateljstvo pružila. Dakle g. Beust očituje prvo da se parla-

mentu nedostoji razglabat načine — kako valja koji poso opravljat, drugo da cil posvećiva sridstva — kako se jedno slaže s ustavnostju a drugo s čudorednostju, to je deveta briga kod g. Beusta. Nama se to dopadalo, što se jedanput već i o bogoštovju militarskom poveo razgovor hvala g. Greuteru. To smo davno obilježili: da je u sadanjim položaju grihota jedan novčić na to bogoštovje potrošit, jel toje kora pod kojem je srce trulo — u armadii ima svećenikah, al neima pastirluka — jel tamo sve mora gudit po volji pukovnika — svaki se inostranac divi, na onoj nenabožnosti koja je u našoj armadii ovladala, — take u cilom svijetu neima, jel ni u nedilju vojnik neima vriemena ako bi hotio osobeno Bogu služiti, duh je u vojski ovladao, da se svako bogoštovje sa poruganjem sastiže; al tušta puti će triebat Pater Greuteru na gvozdenom oklopu vojne neatosti glede božje stvari lupati. Dosad je batina miesto sviesti zastupala, neznamo šta vojne vlasti sad na njeno miesto kane postaviti.

KUĆNI POSLOVI.

G. B. M. K. U Ž.

Prijatelju dragi! U mnogoštovanim „Bunjevačko Šokačkim Novinam“-a broja 42. pr. g. čitao sam i ja tvoju „Javnu zahvalu“ k D.-j. občini, kojoj ti tvoju preveliku zahvalnost očituješ zbog one žarke ljubavi, prema osobi i revnoj službi tvojoj, s kojom — je ona tebe za svoga župnika poželila i tražila, a iz ove svrhe poslanstvo u Beč slala. Vrlo je liepo, da ti ovako ljubav s ljubavju vratjaš.

Al kaži mi izkreno, jesili ti štogod znao o tom poslanstvu u Beč?

Ja smoje strane mislim, da se nije brez tvojega znanja narodilo. ¹⁾

Ako si znao, trebalo bi tebi puka zadržati od ovog koraka, jer nije liepo nit slobodno, biskupa il zaštitnika na ovi način siliti.

Ako se pak ovo poslanstvo brez tebe, i tvojega znanja dogodilo, nebi trebalo ovo „javnom zahvalom“ čitavu svijetu na znanje doneti, i druge na nasledovanje natjerati, nego mogao bi ti i na drugi način tvoju žarku zahvalu občini izkazati.

U ostalom tvoje reči: „da joj (obštini) nije danas svejedno, bio joj duhovnim pastirom Magjar, Švabo, Kinez il Karavlah, — da i Šokac želi znati, tko će mu voljno i savjestno za plaću služiti,“ ²⁾ ove tvoje rieči nisu sasvim izkrene i ozbilne; jer evo ti se vrlo razumieš i nimcem omiliti, kakosmo to vidili u Cz. — Kad je tu stari župnik umro, nimci tebe su i ondje za svoga župnika tražili; a nisam čuo, da bi ti puku razjasnio rekuć i izpoviedajuć: „viste nimci, vam treba nimca, — tko će vam voljno i svjesno za plaću služiti.“

A misliš ti, da pravo govoriš veleć, da duhovni pastir „služi za plaću?“ Brate! ima razlika medju svinjarom i duhovnim pastirom! mi svećenici primi mo dođuše plaću od puka, kao potriboću, brez koje živiti nam moguće nije; al da mi za ovu plaću služimo, a ne iz koje višje, vrlije i izvrstnije svrhe, to istina nije. Ima, žali-bože, i svećenikah, kojim je plaća prva stvar; barda ih nebi bilo!

Još što imam ti kazati. Ti držiš se za prijatelja

¹⁾ U obće samo biližimo: da to što pojedini misli ne mora biti uvijek istina. Ured.

²⁾ U obće te rieči neimaju smisla u crkvenom djelokrugu. Ured.

puka; poučiga dakle, da je prvo napredovanja uslovje: poslušnim biti duhovnim i svitovnim poglavarom.

Poznam ja vrle ljude, koji su puku za boljak i napredovanje radili, ipak, o promeni duhovnog pastira, puk se je zadovoljio župnikom po zakonitim poglavarstvu imenovanim. Zašto se je dakle puk, poglavarstvu drugiput tako prepokoran, u pomenutom slučaju tako rekuć poglavarstvu se protivio, metni ruku na prsa i zapitaj nisi li i ti malo kriv.

Brate mili! imade dvovrstnih demokratah.

Ima njih, koji su demokrati, jer im napredovanje puka na srcu leži Bog ji nasporio!

Ima opet, koji su demokrati, da svoju vlastitu hasnu i korist promaknu. Neka nas Bog od njih oslobodi!*)

+

NOVOSTI.

— **Njegovo Veličanstvo** kralj se opet s kancelarom u Peštu povratio.

— **Vele da će Delegatie** svoj poso do 4-og dana Veljače dovršiti.

— **Ministar** pravosudja naredjiva: da se svaka odsuda u tužbi glede kvarenja zapisnikah — rodjeni — oženjeni i umrli donešene — na viši sud uredovno pri-nesu buduće da od tih zapisnikah zavisi budućnost obitelih — mislimo da ovake odsude sbivaju kod takih zapisnikah — koji se ne vode po rukuh duhovni pastirah.

— **Konferentia** začela je svoje zasidanje u Londonu dne 17. u 1. sat po podne — vlade su ovako zastupane: Austro-Ugarska po svojem poslaniku grofu Antunu Apponyi, Italia po plemiću Kadorna Pruska po grofu Bernštoff, Rusia po barunu Brunov. Englezka po g. Granville — kao Predsjedniku druga sjednica uročena je na dne 24. Sič. misle da će donle i od strane franceske Favrea stići.

— **Francusi** vele silna je šteta koju nam rat uzrokuje, ipak po narod srične će biti njegove posledice — buduće ćemo se oprostiti na vike od nimca, on se u sve životne odnošaje upleo, pa dobro oglašenu francesku finocnu i čednost, svojom goropadnostju u pogibel doneo, on je obću čudorednost, klizavnostju svojeg vladanja u obitelji, a lukavnostju i lakomostju u novčanom vilajetu otrovao, i našima nadničarima prigodu rada oduzeo. Skupocine stvari za skupe novce se dobivaju.

POGLED U VILAJET.

Kako su iz Parisa putevi prije na sve strane vilajeta izalazili, da ono štoje čovičja ruka umila liepo i mudro skrojiti sastaviti od postava, svile, sukna, drveta i kamena, da ljudski ukus izdovoljava — tako sad na ti putevi svaki dan se biju, i krv od koje se u miru čovik toli grozi potokom prolivaju. Prusi siluju ulaz, i zato nepristano bombe bacaju na najsvietlie sgrade koštoje Invaliden Dom Pantheon-Luksenburg — svaki dan na ulicah Parisa barem 15 nevini poginu, al Parišana duh još nije klonio — izvale su opet pokušane premako nije za rukom poslo pruse odbiti. Ipak vojska jim još po viesti pruski van grada pribiva — i navalu prusku odbia. — Dokle će so moći još sili privelikoj opti — to neznamo — jel mnogo zavisi od toga kakoće sriča poslužiti Bourbakii na iztoku, u Chanzii i Faidherbu malo je već pouz-

*) O načeli u ovom Dopisu naznačeni hoćemo koju u došastjem broju prosboriti. Ured.

danje, jel njihova vojska — da se oporavi opočitka potrebuje. Konferentia glede crnog mora i brodenja Dunavskog sjednice je započela, al dok franceska nebude zastupana, nećese u ozbilno pritresanje upuštati — buduće je sveršeno: da se nijedna podpisana vlada dužnosti svoje nemože lišiti — bez dozvoljenja dotičnih drugi vladah. Dakle izčekaće Favrea. Nadali smo se: da će se srce državnika ganuti na neopisljivoj patnji franceske pa će tražit na konferentii sriedstva za umirenje — al ovu nam odnese izjava Bismarckova koja veli: da je poslanik pruski naputjen u onaj čas ako bi tko poveo razgovor o ratu sjednice ostaviti no može biti: da želi izčekati pad Pariša. Siromasi Elsi i Lothringi u strašnu tegobu su upali — francesi kao domorodce zovu da uz bratju ratuju, a kralj Villim takeje krute naredbe učinio: da koji bi se usudio u francesku vojsku stupiti — taj bi i imovinu i život izgubio — muškarci ni maknit se nemogu iz svojeg sela, sve glave su u tepter uvedene, pa maire knez za svaku ima dobar stoje, kudaće siroti drvetu ili kamenu? Neka jim se Bog smiluje.

Kralj Villim izdaje proglas u kom nimcem i svem svietu izjavlja: da je carsku krunu na svoju staru glavu metnio na to se Parlamenat koji u Berlinu sidi, do zemlje poklonio i odslao odbor koji će novom Caru čestitku u Verselj prineti, no i nimci mogu ko jednoć židovi uzkliknuti neimamo kralja, već Cara. Onomu Werderu vodji prusah na iztoku kod Belforta, teškoje povoljno stanje, malako se nisu u nimačkoj pobojali da će francesi kako god u nimačku prodrat, jel sve zarobljene francuse od Rajne u sriedu nimačke odnašaju. Villim odgovorio je Njevoj svetosti rimskom Papi: da će se stanje Papsko u mah urediti — kako se ovaj rat ukine, al o uskrsnuću svetovna kraljevanja nije u stanju išta obećati. — Prus je Rim Talianom obećao ako tom prigodom u miru ostanu. Al šta će onda Taliani činiti ako prusu u pamet dodje: da se okruni. — Njegdašnji carevi vojskom su u Rim na okrunenje putovali. Da Bogda da jim prijateljstvo nimačko skupo nepostane, malako nebi francusko jeftinie bilo. Valjada ji sviest mori štosu francusom toli nezahvalni bili — pa već u parlamentu gone svoje ravnatelje: da gledaju — kako bi se toj nečuvenoj i krvavoj borbi kraj učinio. Kojima i to dosta brige zadaje, što je sigurnost imovine i osobe u Romagni poremetjena, razbojnici nasporili se kao vuci. Srbi se ljute što sultan neće da Bosnu i Hercegovinu Obrenovićem na ravnanje prida, vele što nije rieć izmolila trieba da sablja izprije. Pešti zahvaljuju što su Karagjorgjevića odsudili. Sadržanje Regenstvo znake života izvija na konferentiu je zastupnika u g. Vladimiru Ivanović poslalo — da se prava Srbije na Dunavu obrane — ovog muža opisuju kao vištog Državnika vele da ima prijatelja u Londonu — nebi sgoreg bilo, ako bi Englezom otvorio oči: da uzdržanje gospostine Turske na južni krštjani više koristi Rusu nego Turčinu — jel ovi žalba i tužba — uvijek pogodnu daje Rusu prigodu: da se u iztočne poslove upletje. Što će smionie činiti — dok mu se ruke na crnom moru odvežu, priprava je takva: da kako konferentia svezu odriši takim će Ruske oružane Gallie na crnom moru se pokazati. — Što će svoj Europi poso oterešiti. U Sirii buna još se nije utrnila, ponavlja ju se bitke premako Turci javljaju: da su ustanak ugušili, u Beču opet o ponovljenju ministarstva razgovaraju. A Dalmatinci buduće je Tyrolcem obrambeni zakon po njevoj volji uredjen vele: da istim pravom mogu toga zakona promieniu prama svoji odnošajah iskati.

TRGOVINA I OBRTNOST.

* **Subotica 13. Šiĉnja** (u petak). Pored današnji političnih okolnosti, nikima se mora glava jako da puši dalju igru obustavijo još kada je pod Sedanom bijo, di je svoju slavu zadržati i korist svome kralju pridobiti mogao jel u ratu ko u hrvanju, nitko nemože znati tkoće, pobjedu održati — jerbo se i ono štoje dobiveno izgubiti može pored toga još i kletvu ciloga čoviĉanstva na sebe navući, jer vidimo da se u zalud tolika krv proli- va i blagostanje naroda upravo ubija. Nećemo da govorimo o hiljadama hiljada žrtvi ljudi koji su do sad vec pali i postali lešinama u sljed manie (strasti) Bismarckove zavojštine, nećemo da govorimo o tolikim udovicama, dicama i rodjacima koi svi ostaše bez svoga virnog druga, oca, roda, prijatelja i ranitelja, te se zaviše u crno ruvo, za koje je već i robe — sukna — nestalo u Berlinu tako : da su morali sa strane donositi takove crne robe, da kaju bližnje svoje, a ujedno valjada i grihe Bismarckova i okrunjenog njegovog pomamnog gospodara ! Nećemo da govorimo o tolikim popaljenim selima i varošima, o porušenim gradovima, opustošenim obiteljima i predelima, tvornicama i tako dalje. Mićemo samo da napomenemo Paris, ovu svitsku — ne samo Francuske nego i ostalih ljudi varoš u kojoj je tolika divota, nauĉenost i izobraženje smešteno, koje kadabi se izgubilo, nanelabi se šteta ne samo francuskom narodu i Parislijama, već i cilom ostalom svitu, a tu Bismarck i njegova okolina ništa drugo i ne smeru nego ovu gornju varoš satri i sa prahom i pepelom nju sravniti, jer evo gotovo četir miseca od kako je ova od Nimaĉa obkoljena i gladju morena — počela se 31. Pros. prošle godine bombardovati — lubardovati. Onda je pruska vojska bila gotovo cila onda se vojevalo protiv Napoleona i Monarhije : a sad puk francuski junaĉki se bije, pa mnogi prusi poginiše. Vojska je iz cile Nimaĉke kako iz strani novina tako i iz privatnih pisama doznajemo — gotovo do poslednjeg čovika izvuĉena, sami gradjani stari i nevoljni ljudi moraju vojniĉku službu u zemlji svojoj da obavljaju. Već i novaca u Prusa nestaje — prija nekoliko danih htila je vlada nimaĉka u Verselju da priduzetnicima (liferantima) isplati za ranu samo 1/3 dio, a za druge dva trećine dajim plati u papirima — mjenicama — u sljed čega je vladala velika uzrujanost medju trgovcima, osobito su se bunili i ne zadovoljni bili grĉki trgovci — i tako je morala ista vlada njih zadovoljiti i izplatiti, a to su slidi kojesmo mi dobrim unaprid u jednim od poslednjih brojeva novina naših navistili.

Kad se vojevalo protiv Napoleona i Monarhije, još se kako tako dao opravdati prusko-francuski rat, ali danas di jedan narod protiv drugoga naroda vojuje i Monarhija protiv Respublike odnosno slobode ide, tu svaki razborit čovik mora reći : da nema mista ratu — i za toće se morati ovaj prikiniti ako ne mislu Nimci sve svoje najhrabrie muževe pogubiti vrlo su stradali u bitki od 9 t. m. kod Viljolsje (Vielersixel) di je znatan dvorac — kaštelj — kneza Grammona porušen i Nimci su se morali povući natrag u Dižon.

U diplomatiĉkim odošaima takodjer je Bismarck u zabuni, o kojim ćemo u prvom idućem dopisu našem na osnovu verni i originalni data, kojesmo iz privatni izvora crpili — koju progovoriti.

Za sada konstatujemo — potvrđavamo — samo to : da je u sljed gornjih okolnosti berza većma uznemi-

rena — pa pošto se vojske na sivero-zapadu što većma kreću, to je i potreba na ranu veću i trgovina sa ranom što življa, tome doprinosi mlogo i to : što je na sve strane voda izlila i usive oštetila, a najvećma je stradao Banat; tamo je gotovo pola županije torontalske pod vodom.

Sneg kod nas je zadosta na padao putovi su do zla boga hrdjavi — i opet je priliĉno ipak prošaste nedilje bilo rane na naš trg doveženo koja je jagme prošla.

Cjenjenik Peštanski. Vuna. Prošloje 1500 maži 380 m. gospodske fine 99 fr. 450 m. Tisanske dvostrizne zimske i litnje 82 fr. u našoj zemlje, a inostranima su prodali, 400 m. piskovite jednostrizne 68—73 fr. 170 m. oplemenjene zigaje 76 fr. pogodba je učinjena na vunu gr. Pavla Zichye 450 m. 167 fr. i jedan dukat 112 fr. 2 dukata, 127 fr. i 1 dukat. — **Svinji** sjabane 23—26 1/2 n. Beĉki 24—27 n. — **Repeca** pogodba je učinjena na 800 jutara po 13 fr. velika mirov 4 vike prodalisu i po 14 3/4 fr. 150 fnt. — **Mast** ništo je prodano po 37 fr. sa sudom a za siĉanji veljažu bez suda 35 1/4—35 1/2 fr. Sjebane nekoliko stomaž : 35—35 1/2 fr. lipša 36—36 1/2 fr. **Slanina** 100 fn. 28 fr. 115 fn. 28 1/2 fr. a ona od 120—125 fn teška po 29 fr. — **Šljive** Bosanske 11 1/8—11 1/4 fr. iz druge ruke već istu 11 1/2—12 fr. — **Srbske** 600 m. 9 1/2 fr. što bulgarki u žakovi 10 1/4 fr. — **Diteljina** Lucerna staria magj. po razliki kakoće 40—45 fr. francuska 50—55 fr. crvene još neima. — **Pekmez** sridnji 11 fr. — **Varivo** bio grah 5 fr. carinarska maža, kaša 4 fr. 90 n.—5 fr. po car. m. — **Orase** 9—9 1/2 fr. — **Paprika** 14—16 fr.

NOVIE.

Taliani bi rado izašli već iz Parisa al nemogu. Kad je caru Ruskom do znanja došlo baš pod ruĉkom : da su nimci tvrdjavicu Mont Avron osvojili — napi čašu ujeu Villimu — na to Careviĉ ustane i iz dvorane izidje — radi čega je kašnjen osmodnevnim sobnim tamniĉanjem. Pišu da je grozota gledati one ranjene ili ubijene, u Parisu na kojih sgrade padnu bombe.

Nimci već poĉimaju gladni gled bacati na Belgium i Holland a niki kralj krvi vojvoda u Bavarii reće : da carevina nije cila dok se u nju neuklope Austrijske nimaĉke države u koje mal ako i neće htiti Magjarsko — priko Dunavje uvrstiti.

Bavari ulize u nimaĉko Carstvo s 102 votuma.

Faidherbe gorko je potuĉen 2000 ranjeni 10—15,000 zarobljeni, armadia pomršena.

U Beĉu g. Schmerlingu ponudjavaju ministarstvo.

Teĉaj (Konkurs).

Za učiteljstvo i pivaĉstvo u Bogjanu razpisan je do 31. Šiĉnja teĉaj.

Godišnja plata jeste :

- u novcu 150 fr. a. v.
- žita 14 pož. a toliko i jeĉma ili kukuruza.
- 3 fata tvrdi dervah.
- Štolarni dohodak do 5 fr.
- Slobodni stan sa malom baščom.
- 8 jutarah pašnjaka ali podvodni.

Triba da zna illyrski (sokaĉki) njemaĉki i magjarski kakogod i u orgule svirati.

Moljbenica na rim. kath. bogjansku školsku stolicu upravita imase poslati veleĉ. g. Gjuri Balogh školskom nadziritelju u Baĉ.

Baĉ, dne 19-og Šiĉnja 1871.

BUNJEVAČKA I ŠOKAČKA VILA.

◀ — — — ▶

Posred mora, sinjeg mora
Uznosi se vrlet sieđa —
Tužno srce svu vlast pređa
Bolnoj duši — s nerazbora.

Posred mora, plava mora
Leti šajka strelovita,
Za njom kopja ubojita
Naperio oblak s gora.

Posred mora, tiha mora
Razlieže se „oj!“ mornara,
Te boginjom dievu stvara,
Gledajuću sa prozora.

Posred mora, bistra mora
Izumiva bljed mjeseco
Biser-trake zalazeće,
I zorici put otvora.

Posred mora, sinja mora
Stane šajka spod vrleti,
S vršne kule dieva sleti,
Ko proljetna divna zora.

Posred mora, sična mora
Zagrli ju mornar smjelo, —
Da poljubi zori čelo, —
Zorka mane, — veslo mora.

Posred mora, tavana mora
Vesla, brodeć „Oj!“ popieva

O lievo mu Zorka snieva
A ob desno val žamora.

Posred mora, ko u gora'
Predzorno je sueno doba,
Burnu srcu cvil, tjeskoba
Krvna polja i razora.

„Bog ubio tatbenika!“ . . .
Strmu kulu drma, para
Gospodara kule stara
Slavinića glas i vika.

Posred mora, kobna mora :
„Čuješ Zorko bābu svoga ?
Grom od toga, grom od Boga,
Očivo nas glasa stroga !“

Posred mora, bezdna mora
Svieta blago-čas letući ;
Ljubav, sreća san minući —
Sam Bog zlomu strah bit mora.

Posred mora, crna mora
Strah i trepet sgor se sruši —
Jao tužnoj, njinoj duši,
Duši jadnoj obih stvora' !

Posred mora, kleta mora
I knez pao sa visine —
Za njim kula svrh strmine —
Kletvu, kradju str s prizora. Blaž.

MATI I DETE.

Što si snivo Mato zlato,
Kadno veso ustaješ ?
Zar si u snu ptice hvato,
Zašto mi nekažuješ ?

U snu bja u nebu majko,
Odnelime Angjeli !
Tamo lepše ruže cvate,
Lepše potok romoni.

Tad sam došo ja na zemlju,
Na krilih me Angjo dono,
Te kad spazih, da me tražiš,
Odmah sam ja ktebi došo.

Ah dopusti ! još da spavam
Ustati je odveć rano ;

Nek me nose još Angjeli
Tam u ono krasno nebo.

Što si snivo Mato zlato
Kad mi plaćuć ustaješ ?
Valda nisu po teb došli
Angjeli, — zašto ne reknes ?

U snu opet bja u nebu
Odneli me Angjeli,
Tam gdi lepše ruže cvate,
Lepše potok romoni.

Tad zaželi ja na zemlju
Kao prije ktebi doć ;
Al rekoše, da nemožem
Više ktebi Majko poč.

F. Peštalić.

PTICA SIROTICA.

Ptičice mala
Po livada,
Što ti zadaje
Gorka jada?
Valda neimaš
Mile majke,
Koja bi s'vek
Brinula za te?

Ostavljen sam
Vidiš i ja,
Al kod mene
Nema plača.
Jer u Boga
Ufam se ja,
Sva utjeha
On je moja!

P. Faba.

MOJA MLADOST.

Kad sam kadgod mladjan bio,
Lip sam život provodio
Srid veselja u radosti,
Napivo se u mladosti.

I svita sam ništo prošo,
Dobro društvo svagdi našo :
Najio se, napio se
I šaleći nasmio se.

Gdi su gajde zasvirale,
I divojke zaigrale
Naše slavno, kolo divno,
Ej ta tu ti nisam drimo!

Zaigro sam tu valjvano :
Sitno, sitno, namickano,
Bunjevački i šokački,
Uvik naši oj junački!

Kad sam imo kod seb' novca,
Zno sam trošit sve do konca,
Srid veselja lipa društva
Našeg kola, našeg čuvstva. —

Ali sada samnom što je?
Čuti, znati, gdi je, tkoje?
Pedeseta zima vije,
Bili snig mi bradu brije. —

Društvo, jilo a i piće,
Svega mi se više neće;
Jer mladost mi brzo ode,
Starost ide u pohode;

Sve to bliže i to tako,
Ni sam neznam tomu kako;
Kad sve smislim, moram reći,
Svatom bratu govoreći :

Čovik živi, starji biva,
Od mladosti što uživa :
Sve je slabo, kratkotrajno,
Prolazeće i nestalno.

Starac, čovik, mlado momče,
Baba, mlada i divojče;
Svaki mora, — može mreti,
Od sveg neće ništ poneti.

Franjo Beraković.

Na salašu blizo Vanteleka
Postav tkala Stantićeva Kata,
Na razboj se Kata naslonila,
Iz srca je gorko uzdanula
Uzdanula pa suze prolila;
A nuz suzu tio zapivala :
Hdnagj Pajo živ te Bog ubio
Što ti dogje sa četir plajasa
Odnese mi lane sa salaša;
Ne sa kake nepoštene kradje,
Ne sa boja ili goleme svadje,
Već da joj lane dvajest godina

U katani dužnost odsluživa.
Progjimi se mile Mariane
Al nemoj pokovavit lane :
Šara puška nekti bude Majka,
Britka sablja tvoja Kata ajka,
A pistolji sestrica Oliva
Mrki kalpak rusa kosa moja.
Oh naš silni i veliki kralju
Naš zemlje golemi gospodaru,
Kraljuj dugo al samo ko lane
Ne uzmimi lane u katane.

L. Knežević.

ZAŠTO SE SLAVENI U BROJU I IMOVINI GUBE?

Mi ovde sad nesmatramo crkvu — kano naj sveće
misto — gdi se u posvetilištu čovik Bogu klanja, a Bog
čoviku naklonja — to se netiče našeg Lista, mi ovde
crkvu smatramo kao onu škulu : u koju je Isus postavio
Apoštole da sve ljude uče, — take škole neima na svitu

koja bi to naknadit znala i mogla što se u crkvi uči. —
Vira kršćjanska nije drugo : nego primer života čovičje
u svakoj dobi u svakom stanju i zvanju, tu se pokaziv
sav život od kolivke do groba i to u polju, u dilaonici
dvorani trgovačkoj, u sudnici, u vićnici, tu se izlažu s
odnošaji i u nji ljudi uprežu, da se kola života voze nek
bude svakom teret olakšan — žalost utišena i vesel

podijeljeno. Tu se pokaže vridnost i cina zdravlja, rada i druge imovine, tu se tumače i razlažu sva prava i dužnosti — po miri ljubavi kršćanske, tu se označiva prava rana i odića čovika u okviru umirenosti, tu se razvijaju kriposti al i grihe — pa upaljiva — se u pameti ona svitlost i budi u srcu ona ositljivost — uz koju vidi čovik : kako će hodat po stazi života, da se na onu tako naslonja, da u ovo ne zapne. Koštoje dakle istina : da svaka kuća mora biti nikim načinom crkva, tako je istina da je svaka crkva u skupu obćina onih svih obiteljah — koje u tom krugu žive, i kako se osobljen život na javnom očituje, tako se mora taj u primeri nauke ovde predstavljat, u svih neizbrojenih oblicih svakdašnjeg dilovanja. I ako nije to obćinska crkva onda nije pravo lice spasitelja, onda nediše po svim Duhom svetim, ona crkva koja samo za svetac opravla čovika, vridi toliko : ko svečana haljina, lipa i svitla, al niti razhladjiva u srid lita, niti grihe u srid zime, niti brani proti kiše. Kršćanski nauk, svaki korak, svaku misao — svaku želju svaku volju, svako čuvstvo, svaku rič, svako dilo u čoviku triba da radja, odhranjiva, i upravlja — jel Isus nije poslo Apostole samo da za nedilju, već da za sve dneve čovika pouče. Ovde neimamo prigode o nauči što se tamo pridaju govoriti, samo nam valja primetiti : da koji puk neprima taki nauk taj će biti imenom — al neće dilom kršćjanin, u nedilju odavaće kršćjanina, a u poslene dneve poganina. Toga društveni odnošaji neće se snovat na istini već na laži, obitel neće biti plodna i dugovična : moći će steći nikoji put i mnogo, al tecivo neće do unuka dopriti. Koren će joj se skoro izkoreniti, mjesto nabožnosti useli će se u nju praznovirstvo, a mjesto istine obuze će laž : Od obitelih snuje se narod pa ako su te takve, onda nemože narod postat moćan i ugledan, van akoga je za vrime svemoćni izabrao : da sa zlim kazni gorjeg. U takom narodu neće imat poštenja zakon, neće biti imovina osigurana, niti ugovori stalni, ljubav će sa svim izginiti, i nastupiti će licumirstvo, koje zatupi pamet, oledeni srce, i volju ukrti. Eto ti rode uzroka zašto te zvona u crkvu zovu, to ti je ona najveća škula, u kojoj se sve ono uči : što svakom čoviku po svom stališu valja znati, i što se ni u jednoj drugoj škuli ne pridaje. Ako dakle ovu ne pohađjaš nećeš dugo gospodovat, kopati se već grob — u kojeg će te sahranit. Obredi i krasni oni govori — koji se po kalupu rimski i Grčki slavogovornika sklapuju — ne stvaraju ona ogledala, na kojima se triba da ogleda osoba, obitel, i obćina. Rode ako misliš život traži one kateketičke govore koji se prostim jezikom i „naukom“ označavaju.

III. Sad će mo pričati na tvorno polje da vidimo : sta je na ovom škodilo našem rodu toli : da je mnogi od njeg omalaksao, a mnogi poginio.

Pazi samo gdi se razgovor povede o slavenih — pa ćeš u mah čuti : „ti ljudi nebi tako propadali, al silu po troše na trbu, na grlo, i na odilo, pa su uz to line nebriže.“ Kad to gdi čujem srce me boli što se moj narod tako nemilo vridja. Ja ne poznaj po naravi marljiva, ili remarljiva naroda, radinost je kripost koja se radja po raku tiski i nevolji — a neradinost običaje tamo običovat : gdi se ukučila obilnost. Pa drugdaš tamo i onda aostane : kad je obilnost već izselila. Narušenje blagosanja našeg roda, i njegove pogube valja u drugih stvaih tražiti. Silna šteta što su ga tako izmišali s nimcem kime nikake srodnosti neposiduje ; ako nevirujete poušajte vinčati slavena i nimicu, pa će te vidit : da je kaotako dok ono : štoje tilesno nije izavrlo, a posli nika-

ko. Ulje i voda se nemišaju. — Neću ja da nimca kudim i on je stvor božji — al mi je veoma žao : što su ji u jednu obćinu pomećali, jel slaven zna živiti s magjarom, i svakojakim Europevskim narodom baš i s Turčinom, al akoga u nimačko društvo siluješ, onda si mu prisikao sve životne žile — onda si mu podsiko sva krila njegova duha, onda si mu pomeo sva čuvstva. No neka nemisli tko : da tim hoću kao vrilo pogube našeg naroda obiližim Sačuvaj Bože ! ja nimca poštvam, al ga želim na 100 milja od mojeg roda — sa svim njegovim blagom ništa mu nenavidim, samo prijateljstvo njegovo neću da primim.

Oni odnošaji u kakvima jedan narod živi, gradjanskim načinom velik upliv imadu na njegov razvitak ili pogubu. Naš rod davnoje izgubio i izliku samostalnosti narodne, prije 1847. godine štoje prava bilo to je plemstvo al i to imućno uživalo no imućni plemići — svašta drugo već samo bunjevci i šokci nisu bili, to bi za nji puka sramota i rugota postala da su taki ostali. Ridko je našem puku i ta srića onda dopala : da ga Svećenik i Fratar nije kano svojeg krvnog roda zatajo, svaki je pazio : da na zmiju nestane, i kako god po glasu ne oda : daje slavenske bagre. Onda muje u mah krv obraz pod kožom oblila. A posli je na selila nemština, dakle narodnost naša nije zraka za život imala, jedina je pridika u crkvi — valja da Abecia u škuli bila, al i toje sve tako nikom bojaznostjom obavljano : da tko nebi opazio : da smo bi bunjevci ili šokci, jel teške po nas sramote, ako nam tko na oči baci, da mi naš jezik timarimo ; Kad si na sokaku naški se porazgovarao, mal ako nisi okolo sebe pogledao — hoćel tko i drugi čuti. I košto onaj iz Daljoka reče : nije se baš Šokac i Bunjevac lakomio da svojim jezikom štiti nauči i pisati, ta što bi mu ? kad na tom još nitomu neće da kažu ili izpišu, što se upravo njega tiče, a narodnost živuća, jeste jedna kriпка rana duha i tila, da čovik neklone već se za životom otima, čvrstuje dakle volju moro imati — koji je i u takih neprijatnih okolnostih, Šokcem ili Bunjevcom ostati htio.

Ako tko još nije opazio neka pokuša pa će se osvidočiti da je istina : da svakojaka litina, svakojako bilje, svakojaka drveta u svojim rodstvu, veselie rastu i kripike se izvijaju, nego osamljena, ili drugoj vrsti umišana. Da je slaven po Baranji, Bačkoj i Banatu u svojoj rodbini ostao — kako se posli Turskog pustošenja razlio — lipo bi on još i danas cvatio, al na njegovu najveću nesgodu, svojih prijateljah ni gori ni doli nije imao, snjime su kao s grudvom vladali, gdi triba nasipat tamo je i ta dobra a drugi put je odtiskivaju, i lupaju. Zemlje u rukuh slavenah nisu mogli sgledat, već su pokupili švabe, čak s Rajne — i koj kakve Schwarzwaldere, no što više još i Elsaske Francuse — pa ji po tih zemljah naselili, no da su različita sela pravili, rana bi štogod manja bila al su ji slavenom na vrat u obćine uneli. Reće kogod ta tim su slaveni u poljodilstvu napridovali, al to je što moram nijekati, ma će svi poturice tvrditi.

Vizbo sam na polju svakojaku gazdalučku radnju, i to sam uvidio : da bilo oranje, bilo sijanje, bila žetva, vozitba, vršitba, neima Bunjevcu para, pogledajmu voz kad na kola sadie, plast sina, ili kamaru litine, pa ćeš se osvidocit : da ni deset Švabah neposiduju toliko vištine. Naravno ovde nemože biti razgovor o linih — djubreta ima na svakoj strani, toje da zemlju tori, a ne da diluje. Reće te dakle zašto se Slaven izgubio a Švabo podigao. Budimo pravedni, i nemojmo švaba koriti, on nije sla-

vena varo — već poštenom mukom i trudom je sermiu svoju stekao.

Al ni slaven nije kriv već razlika naravi — koja odaje razna svojstva dvajuh naroda, švabo je lakom, a slaven blagodaran, švabo je sebičan a slaven milosrdan — lasno je dakle po svakog da uvidi : zašto je uz taka svojstva u jednoj občini uvik se moro Slaven gubiti, a Švabo podizati, a daje Švabo sam u sebi bio, onda bi lakom Švabo — rod svoj guto k tomu dodaj što su Spajije, i njevi činovnici još i panduri, njegovali Švabu. Nije ridko bilo : da su u vrime urbariuma, zemlju slaveau oduzeli i Švabi dali. Tim načinom pa umnožavanjem vanrednim oteli su mah i u seonskoj kući, u crkvi, u škuli, i kad su na toliko došli : onda su slavenu na vrat sili. Njegovo je svagdi stražnje postalo. Što sve nebi tako izpalo : daje švabo u občinah razdiljen ostao.

Posli ili sa Švabom došli su i pojedini spajije — kojimaje ta nimačka Cesaro kraljevska kamara, u kojoj su ponajviše nimci gazdovali sela po Baranji Bačkoj i Banatu izprodavala. Ovi su radi bili znati šta i koliko imadu : zato su inžilire umistili. mirili, i ono štoje Maria-Teresia dozvolila u jednu sessiu — i to različno uračunali, odmirili a štoje ostalo, to kao svoj allodium osvojili. Nijedan poljodilac dakle nije više već svaki manje dobio. Ovi Spajije kano mudri poljodilci, nisu bili samo tim zadovoljni : što bi jim poljodilac sa svoje zemlje 5, i 10-og ploda uneo, već i svoj allodium su orali i sijali, i to plugom i branom poljodilca, robotu su dakle kruto iztraživali, poljodilac indi više živinah i čeljadi je moro samo na spajinsku stranu držat, više alata — potrt polomit, i više haljinah poderat. Dočim vrilo iz kojeg je to prije izaviralo, veomaje usanilo. Jel Spajija je za potribno nalazio, čoporove ovacah, argele i govode podhranjivat, što je sve na onaj pašnjak utirano, na kojem je prije samo poljodilčeva živina pasila — a na koliko se ona od spajije sporila na toliko je ova poljodilčeva nestajala. Jel ko je jači taj zapovida, a slabii triba da sluša. Tako su silni poljodilski čoporovi — argele, i govode ponestajale. Švabu to sve nije žuljilo, ta on je iz pukog siromaštva, ondud gdi se zemlja fatom pa i rifom miri, gdi je izcidjena, došo na zemlju, koju su mu lancom izdavali, i koju su Turci magjarskom i slavenskom krvljom natopili. Al žuljilo je slavena koji se nije znao omah dosititi što da radi : jel se dosele nije na plug, već na repove oslonjao, pa dokje on do uvidnosti dospio, da se pluga triba latiti, pa litinu ploditi, donle su i repovi sa zemljom zajedno poginuli.

(Slidi.)

GAZDALUK.

PROLITNJA SITVA.

Štogod je čovčie to sve pada pod umovanje razuma — i pod pokušanje ljudsko, bila znanost, umitnost — trgovina, ili poljodilstvo — čovik ni u jednom neće dostignuti ikad, onu visinu : gdi bi našo kalup savršenosti — da mu dalje umovati i pokušavati nebi trebalo. Jel što jedan po svojem umovanju iznadje, ili po izkustvu proizvede, to se nemože pod svakim podnebjom, u svakovrstni odnošajih — za istinu primit — već se mora po umu razgledat, na koliko pristaje uz naše okolnosti i odnošaje, toj istoj sudbini pripada i poljodilstvo,

i u tom oranje — koje sačinjava temelj proizvoda poljodilskog. — No poklem se približava vrieme sitve prolitnje neće škodit koji pogled na oranje kojim se zemlja za tu sitvu opravlja baciti. Pod ovu sitvu običajno gdi koji poljodilci — zemlju u jesen a gdi koji u prolitje uzoru. Oni koji u jesen oru u prolitje zubačom prodju zemlju i posiju litinu pa je podrljaju, a koji u prolitje oni takim u friško oranje bace zrno.

No razne su posledice ove različite radnje, al kad je godina plodna onda se te slabo pokazivaju: već kad je ova pofalila, onda te razlike u oči izkušanog poljodilca udaraju. Da je oranje jesenje koristno, to se već i tim pokaziva : što ga uvižbani gazde običajno upotriblju. Al nikoji su to izkusili : da kad se zemlja u jesen ore, i u prolitje samo zubačom pogrebe — ono sime koj kakog zelja na vrh se popne i poklem je priko sve zime dobro namistjeno bilo : to se prije litine izvije pa napridovanjem svojim litinu uguši, sbog tog vele : da je u prolitje bolje orati i oma sijati. — Ono se baš nemože tajiti : da više puta u jesenjim oranju mah priotme trava i litini miesto i hranu oduzme, ipak to nije dostačan razlog : da zato jesenje oranje ostavimo — i samo u prolitnje sijemo — jel košto Svašta na svietu tako i zemlja potriebuje vremenena, da svoju snagu izvije — kad se zemlja uzore — onda nidra svoja otvori, pa se ljubi sa suncom i grli sa trakom tako se proizvodna sila koja u njoj leži uzbuđi, a ona koja se širi po zraku po kiši magli snigu i vitru u zemlju uzoranu se useli — i tako ova snažnia postane na plodjenje onog simena : koje se u utrobu njezinu uloži, jel je imala dovoljno vremenena da svoju kriepost izvije, što se u poljodilstvu riečom zrianja označiva. A kad u prolitje ore mo i sijemo prikratimo zemlji vrieme koje bi trebovalo — da se miša sa sunčani traci, nasladjiva zdravim zrakom — namaže lice mastjom sniga i magluštinah, pa se opere vodom kišah ranog prolitja, mrzлом izmrvi, i vitrovi otare — pa može dozriat, dakle snagu dobit — da može zrno u kliji na torit, i plod iz njeg izvest, i taj sve do klasa podhranjivat, ta ni mlada loza nedonosi tušta grozdovah, pa ni oni koje donese nedaju ugodno i vatreno vino. — Istina je : da u jesenjem oranju i trnje i zelje napriduje, dakle valja znati kojim načinom ga valja koreniti — buduć da to ni čoviku ni živini nekoristi — plug kojiga podiže on će ga i sahraniti — puštajmoga u jesen duboko, da se sime zelja zakopa u grob odkud neće uzkrnut, a u prolitje dižimo plug da plitka bude brazda — pa će mo i to dokučit : da će zemlja biti u jesen orana — i od zelja oslobodjena. Naravno tu će svi izkušani pokrenit pitanje : da li sam ja svoje zemlje tako obradjivo — žalostno moram očitovat, da prošaste jeseni to nije moguće bilo, al šta u takom slučaju valja činiti o tom će mo se u drugim broju razgovarat.

Ante Szabely.

Poruke uredništva.

Milanku. Ako se po gospodimo — tkoće nam troškom dostaćit? eto ništo se nakitismo a glede nikoji poetah nemojte zaboravit što je rečeno : semper pauperes habebitis vobiscum. Tu su srično stigle obe — velika graja — da nepropanemo ko Remus. — Baja : Uredjenoje. Stiglo je. — Puttak : Primitismo. — Bajac : Skoro će dojt na red. — Sandoru mislim da je kraj po volji izpao — stiglo je — neka se malo odmovi. — Bač : Bilegovina 30 nov. financii mora se položiti. — Ižep odtud je pismo s novci na ured. naslovljeno, ito je javljeno — al pismo nikad nije stiglo — trebalo bi da traži koje položio — mi ime neznamo. U Sid. gospodinu štacemo s 5 fr. nas se samo 3 tiče u Bač viernom Bratu nisi obolio?